

היום נלמד בעזרת ה':

ראש השנה דף ד

למדנו בדף הקודם שכורש בהתחלה היה מלך כשר ולכן מנו לו את השנים מניסן, אבל לאחר מכן הוא החמיץ ומנו לו את השנים מתשרי. הגמרא מבררת מהיכן לומדים שהוא החמיץ.

ומה חשון: בשנת שתיים למלכותו שלח כורש איגרת למושלים שביהודה שיבנו את בית המקדש. וכך כתוב בה: כל מה שחפצים הכהנים תנו להם מאוצר המלוכה, ובני בקר ואילים וכבשים לעולות לאלוקי השמים, חיטים מלח יין ושמן (לקרבנות והנסכים) כאשר יאמרו הכהנים שבירושלים יאה ניתן להם דבר יום ביומו בלא דיחוי.

מטונך: מהמשא עצמו שלך שהבאת ראייה שמלך כשר היה מהאיגרת הנ"ל, נמצאת ראייה נגדך שהוא החמיץ. כי בהמשך דבריו הוא כותב שהסיבה שהוא מאשר את כל זה: בכדי שיהיו מקריבים ניחוחים לאלוקי השמים ויהיו מתפללים על חיי המלך ובניו. והגמרא מבארת שגוי שעושה כן אם לא יטיבו לו מהשמים הוא קורא תיגר כלפי שמיא, שלא כיהודי הנותן צדקה בשביל שיחיה בנו שאם ירעו לו מהשמים הוא תולה את היסורים בעונותיו.

נדבכין די אבן גלל: באיגרת השניה ששלח עם עזרא היה כתוב: שיבנו את בית המקדש שלוש שורות של שיש ושורה אחת של עץ חדש, והומצאות הבנין מבית המלך ינתנו. הגמרא מבארת שהסיבה שהוא הוסיף שכבת עץ בבנין, בשביל לשמור לו את האפשרות שאם ימרדו בו היהודים הוא ישרוף להם את בית המקדש. אמנם גם שלמה המלך בנה את בית המקדש בסגנון דומה, אך ההבדל הוא ששלמה בנה את השיש מלמטה ואילו דריוש התחיל את העץ מלמטה בשביל שיוכל לשרוף את בית המקדש מהיסוד. ועוד שהוא ציוה שלא לשקע את קורת העץ בבנין, בשביל שתבלוט ותהיה נוחה להישרף. וכן מסיבה זו הוא ציוה גם לא לסוד אותה בסיד.

ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו: השגל היא הכלבה שהיה משתמש בה למשכב, דבר שנאסר גם לבני נח.

(המשך בדף הבא ↓)

ועל מארי שמיא התרוממת: דניאל הוכיח את בלשאצר: על אדון השמים התרוממת, ואת כלי בית מקדשו הביאו לפניך, ואתה ושריך השגל והפילגש שתיתם בהם יין. הגמרא מבארת שאפשר לאלף כלבה לשתות יין.

בנות מלכים ביקרותיך: פסוק זה שבתהילים מדבר בשבח תלמידי חכמים לעתיד לבוא.

עד כסף ככרין מאה: באיגרת השניה ששלח כורש עם עזרא לחדש את בניית בית המקדש שהופסקה היה כתוב שיתנו את ההוצאות: עד מאה כיכרות כסף, ועד מאה כור חיטים, ועד מאה בתים של יין, ועד מאה בתים של שמן, ומלח בלי קצבה. לכאורה יש מכן ראייה שהוא החמיץ כי באיגרת זו הוא חוזר בו מהאיגרת האשונה בה נתנן את ההוצאות בלא הגבלה.

הגמרא דוחה: בזמן כתיבת איגרת זו נודעה לו קצבת ההוצאות הנזקקת לצורך הבנין.

למדנו במשנה לעיל - בא' בניסן ראש השנה לרגלים:

וכי הרגל (= חג הפסח) הוא בא' ניסן, והרי הוא בטו' ניסן? אלא הכוונה שא' בניסן הוא החודש שבו יש רגל שהוא ראש השנה לרגלים, וכדעת ר"ש הסובר שהנודר נדר ועברו שלושת הרגלים כסדרן, כלומר חג המצות חג השבועות וחג הסוכות לפי הסדר הזה, הרי הוא עובר על 'בל תאחר' (= 'פי תדור נדר לה' אֶלְהִיךָ לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ").

אמנם אם עברו עליו שלשת הרגלים לא כסדרן, כגון שנדר לאחר פסח, אינו עובר על 'בל תאחר' לדעת ר"ש גם אם עברו עליו שלושה רגלים (= שבועות סוכות ופסח), לפי שלעולם צריך שפסח יהיה הראשון לשלושתם. ולכן **פעמים ג'**, כלומר לפעמים עובר על 'בל תאחר' לאחר ג' רגלים (= כשנדר לפני פסח). **ופעמים לאחר ד'** רגלים (= כשנדר לפני סוכות, שרק אם שיעברו עליו ד' רגלים דהיינו סוכות פסח שבועות) וסוכות יעבור על 'בל תאחר'. **ופעמים לאחר ה'** רגלים (= כשנדר לפני שבועות, שרק אם שיעברו עליו ה' רגלים דהיינו שבועות סוכות פסח שבועות יעבור על 'בל תאחר').

חייבי הדמין: שאמר 'דָּמִי עֲלֵי', וצריך לתת את שווי לבדק הבית. **והערכין:** שאמר 'ערכי עלי', וצריך לתת לבדק הבית את הערך הכתוב בתורה (ככתוב בויקרא כז). **והחרמין:** שאמר 'דבר זה יהיה חרם לבדק הבית'. **וההקדשות:** שהקדיש חפץ לבדק הבית. **ומעשר:** מעשר בהמה. **פסח:** קרבן פסח (= הגמרא תבאר בהמשך).

(המשך בדף הבא ↓)

בברייתא מבואר שלדעת ת"ק - לאחר שעברו ג' רגלים אפילו שלא כסדרן עובר על 'בל תאחר'. לדעת ר"ש - רק לאחר שעברו ג' רגלים כסדרן. לדעת רבי מאיר - לאחר שעבר רגל אחד. לדעת ר"א בן יעקב - לאחר שעברו שני רגלים. ולדעת ר"א ברבי שמעון - לאחר שעבר חג הסוכות. הגמרא מבארת את טעמים של התנאים:

טעמו של ת"ק: נאמר בתורה "שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעִשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ", ובהמשך נאמר וְעִשִׂיתָ חַג שִׁבְעֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, ובהמשך נאמר "חַג הַסֹּכֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים". נמצא ששלושת הרגלים הוזכרו בפרשה זו. וא"כ קשה מדוע לאחר מכן הפסוק שוב מזכיר את שלושת הרגלים, שנאמר "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ... בַּחַג הַמִּצּוֹת וּבַחַג הַשִּׁבְעֹת וּבַחַג הַסֹּכֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי ה' יְרִיקֶם", והרי די היה לכתוב "שלוש פעמים האלה בשנה יראה" וכו' ואנו יודעים שהכוונה לשלות הרגלים? אלא ללמדנו ששלושת הרגלים האלה הם הזמן שצריך לעלות לבית המקדש ולשלם את הנדרים, ולא לבוא ריקם.

טעמו של ר"ש: אמנם הפסוק היה צריך לחזור ולכתוב שוב את הרגלים כדברי ת"ק הנ"ל, אבל את חג הסוכות לא היה עליו להזכיר (= אלא לכתוב "בַּחַג הַמִּצּוֹת וּבַחַג הַשִּׁבְעֹת"), לפי שהפסוק שלפניו כן כבר עוסק בחג הסוכות (= ראה את סדר הפסוקים בדברים טז), אלא הוא חזר וכתב "וּבַחַג הַסֹּכֹת" ללמדנו שסוכות הוא החג האחרון לעניין 'בל תאחר', כלומר שצריך שיעברו ג' הרגלים כסדרן (= פסח, שבועות, וסוכות הוא האחרון).

טעמו של ר"מ: נאמר "כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׁבִטֵיכֶם לְשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה: וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה עֲלֵיכֶם וּזְבַחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂוֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יְדְכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם וּבְכֹרֶת בְּקִרְכֶם וְצֹאנְכֶם", כלומר כשאתה "בא שמה" (= לבית המקדש) "תביא שמה" את נדרך, הרי שברגל הראשון שלא הביא כבר עבר על 'בל תאחר'.

ורבנן סוברים שאמנם מי שלא הביא ברגל הראשון עובר על מצוות עשה (= "וְהִבַּאתֶם שָׁמָּה"), אבל אינו עובר על 'בל תאחר'. ורבי מאיר סובר שבין שהתורה קבעה לו זמן להביא ברגל ראשון, הרי שאם איחר ולא הביא כבר עבר על 'בל תאחר'.

טעמו של ר"א בן יעקב: נאמר "אֲלֶה תַעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם", מיעוט "מועדים" שניים, הרי שלאחר שעברו שני רגלים עבר על 'בל תאחר'.

טעמו של ר"א ברבי שמעון: שהרי את חג הסוכות לא היה עליו להזכיר (= אלא לכתוב "בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׂבָעוֹת"), לפי שהפסוק שלפני כן כבר עוסק בחג הסוכות (כנ"ל בטעמו של ר"ש), אלא הוא חזר וכתב "וּבְחַג הַסֻּכּוֹת" ללמדנו שסוכות הוא הרגל שגורם לעבור על 'בל תאחר'.

מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה: בחג הסוכות ובפסח יש תשלומין (= מלשון השלמה) לקרבן החגיגה כל שבעת ימי החג, כלומר שמי שלא הקריב ביום הראשון של החג יכול להשלים ולהקריב בשאר ימי החג. חג שבועות הוא רק יום אחד, ובכל זאת יש לו תשלומין כל שבעה, כלומר בששת הימים שלאחר החג.

קושיא: שנקיש את חג השבועות לסוכות, ויהיה לשבועות תשלומין כל שמונה, כמו סוכות שיש בו שמונה ימים (= שמיני עצרת)?

תירוץ: שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו, ואינו שייך לחג הסוכות.

דחייה: שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו רק לעניין פז"ר קש"ב (= פייס, זמן, רגל, קרבן, שיר, ברכה. וראה ברש"י שביאר), אבל לעניין תשלומין הוא שייך לחג הסוכות, שהרי מי שלא הקריב קרבן חגיגה בחג הסוכות יכול להשלים ולהקריב בשמיני עצרת. וא"כ חזרה הקושיא מדוע שבועות הוא לא כמו סוכות שיש לו תשלומין כל שמונה.